

ses alapon egységes szervezetbe kell összevonni a különböző főhatóságokhoz tartozó könyvtárakat, részleges központosítás formájában az állami közművelődési könyvtárhálózathoz kell kapcsolni a szakszervezeti, az iskolai és egyéb típusú könyvtárakat is.

Ez az összevonás igen sokféle problémát vetne fel, gyakorlati megvalósításának még nincs itt az ideje. Máris keresni kell azonban a konkrét lehetőségeket a különféle hálózatok együttműködésére, a könyvtári ellátás javítása érdekében; ilyen lehetőség a gyarapításnak, a bibliográfiai tájékoztatásnak és a módszertani munkának az összehangolása, központi katalógusoknak, közös gyarapodási jegyzékeknek a szerkesztése, városonként a különféle hálózatokhoz tartozó könyvtári egységeknek egymással összehangolt telepítése.

A lengyel közművelődési könyvtári hálózat

MARTINOVITSNÉ Kutas Ilona

A lengyel könyvtárügy, elsősorban a közművelődési könyvtári hálózat áttekintése érdekében részleteket közlünk a szerző "Adalékok a mai lengyel könyvtárügyről" c. szakdolgozatából. (Szeged, 1974.)

Az 1969-es adatok szerint 50 839 könyvtár van Lengyelországban, 191 615 000 kötettel. A könyvtári gyűjteményeket 15 994 000 olvasó használta, 249 741 000 kötetet kölcsönöztek. Ez azt jelenti, hogy 15,6 kötet jut egy olvasóra. Az 50 839 könyvtár megoszlása:

- 8 451 közművelődési könyvtár
- 5 127 szakszervezeti könyvtár
- 31 004 iskolai könyvtár
- 392 pedagógiai könyvtár
- 5 110 szakkönyvtár
- 480 iskolán kívüli nevelési intézményi könyvtár
- 325 tudományos intézeti könyvtár

1968-ban adták ki az első könyvtári törvényt, amely arra hivatott, hogy rendezze Lengyelország könyvtárügyét, biztosítsa a továbbfejlődést. A törvény megfogalmazásában igen tevékeny részt vállalt a Lengyel Könyvtárosok Szövetsége.

A törvény a következő területeket szabályozza: könyvtári gyűjtemények szakosítása, az egyes könyvtári hálózatok feladatköre; könyvtári technikai felszerelések forgalmazása, bemutatása; a könyvtári anyag védelme és konzerválása; a bibliográfiai és a tájékoztató tevékenység koordinálása; könyvtári kölcsönzés szabályozása; központi katalógusok vezetése; polonicumok gyűjtése és megőrzése; szabványosítás; a könyvtári munkafolyamatok gépesítése, racionalizálása; a könyvtárosok képzése és továbbképzése.

A törvény szerint a Kultúra- és Művészetügyi Minisztériumhoz csak a közművelődési könyvtárak tartoznak, a más tárcákhoz tartozó könyvtárakat csak

ellenőrzi, illetve elősegíti a könyvtári törvény egyes rendelkezéseinek betartását. Az összes könyvtár azonban - tehát a tudományos, közművelődési, iskolai, műszaki és pedagógiai könyvtárak - egységes országos könyvtári rendszert alkot, egymással szoros kooperációban kell dolgozniuk. A könyvtárak állománya nemzeti vagyoni, a tudomány, kultúra és a népgazdaság fejlesztését, a társadalom szocialista nevelését hivatottak szolgálni.

A törvény végrehajtása érdekében a Központi Bizottság elrendelte, hogy a könyvtárakat megfelelő anyagi eszközökkel kell ellátni.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRI HÁLÓZAT

Az 1956-60-as közigazgatási reform után alakult ki a mai lengyel közművelődési könyvtári hálózat. A hálózatot vajdasági, nagyvárosi, járási-városi, községi, és letéti könyvtárak alkotják.

A vajdasági könyvtárak egy része önállóan működik, csak vajdasági könyvtári funkciókat lát el. Másik részük vajdasági-székhelyi, tehát a városi könyvtárral együtt, esetleg szervezeti szétbontás nélkül dolgozik. A vajdasági könyvtárak feladatai:

- könyvtári szolgáltatások a vajdasági székhelyen, a vajdaságszékhely városi könyvtári hálózatának megszervezése, fiók- és letéti könyvtárak kezelése, irányítása;
- könyvtárközi kölcsönzés és a saját állományból a vajdaság könyvtári hálózatának szükségletei szerint;
- tájékoztatási és bibliográfiai, módszertani és instruktori, valamint könyvtárosképzési és továbbképzési tevékenység a vajdaság területén;
- a vajdaság könyvtári szervezetének, olvasásviszonyainak, káderellátottságának vizsgálata, befolyásolása;
- a területi könyvtári feladatok ellátása: a vajdaságban megjelenő, illetve a vajdaságra vonatkozó kiadványok gyűjtése;
- könyvtárosképző tanfolyamok rendezése.

A nagyvárosi könyvtári hálózatot a következő könyvtárak alkotják: Varsói Városi Könyvtár, Lodzi Warynski Könyvtár, Toruni Kopernikusz Könyvtár, Krakkói Városi Könyvtár. A könyvtárak feladata az illető városok lakosságának könyvtári ellátása, beszerzés, feldolgozás, olvasószolgálat, tájékoztatási és bibliográfiai munka, különgyűjtemények fenntartása, módszertani és instruktori munka, a kerületi fiókhálózat és a letéti könyvtárak ellátása, irányítása.

A járási könyvtárak fő feladata a járás könyvtárhálózatának szervezése, a községi könyvtárak módszertani irányítása, a letéti könyvtárak könyvállományának cseréje, a községi könyvtárosok képzése, továbbképzése, tájékoztatási tevékenység a járás területén, a hozzá tartozó könyvtárak ellátása felszereléssel, segédeszközökkel, nyomtatványokkal, a letéti könyvtárak ellátásához szállítóeszköz biztosítása. A járási könyvtár egyben a járási székhely városi könyvtára is.

A községi könyvtári hálózatot a felszabadulás után többször is átszervezték a közigazgatási változásoknak megfelelően. 1968-ban 6316 községi könyvtár volt. A káderellátottság nem kielégítő, a községi könyvtárosok-

nak csak körülbelül 45%-a főfoglalkozású könyvtáros és ezeknek is csak egy része rendelkezik könyvtárosi végzettséggel. A községi könyvtárak önálló állománnyal rendelkeznek. Feladatuk a község könyvtári ellátása, valamint a községi hálózathoz tartozó letéti könyvtárak módszertani irányítása, a könyvtárak igényeinek továbbítása a járási könyvtárhoz, az olvasás népszerűsítése az iskolákban és a termelőszövetkezetekben.

A letéti könyvtárak rendszere a kis településeken lakók könyvtári igényeit hivatott kielégíteni. Az ötvenes években nagyarányú akció keretében, a falusi ifjúsági szervezetek segítségével kb. 26 ezer letéti könyvtárat szerveztek. Számuk ma meghaladja a 28 ezret. Ennek ellenére kb. 10 ezer lengyel faluban nincs könyvtár. A letéti könyvtár a járási könyvtárakból kölcsönzi állományát, ideális esetben a járási könyvtár szállítóeszközét veszi igénybe. Igen sok probléma van e könyvtártípus körül: szállítóeszköz hiánya, járhatatlan utak, stb. A könyvcserét ezért nem tudják lebonyolítani rendszeresen, így nem elég változatos a könyvállomány összetétele. A Könyv és Olvasás Intézete vizsgálati során kimutatta, hogy bár a falusi lakosság 50%-át a letéti könyvtárak látják el, az új könyveknek csak mintegy 5%-a jut el ehhez az olvasóréteghez. A letéti könyvtáraknak nagyobb településeken önálló helyiségük, olvasóteremük van, a kisebb falvakban zárt szekrényben tartják a könyveket. Ezt a könyvtártípust fokozatosan átszervezik: a járási könyvtárhoz tartozó fiókkönyvtári hálózattá. A falvak egy részének könyvtári ellátását pedig bibliobuszokkal oldják meg.

A közművelődési könyvtári hálózat tervezését a Könyv és Olvasás Intézetben készítik elő. Az új rendszert igyekeznek szervesen beépíteni az országos könyvtári hálózatba.

1959 óta új fizetési és besorolási táblázat szerint alkalmazzák a közművelődési könyvtárak dolgozóit, ez meghatározza, hogy egyes könyvtári állások betöltéséhez milyen végzettség szükséges.

A Kultúra- és Művészetügyi Minisztérium a Szakszervezetek Központi Tanácsával együttműködve dolgozik az olvasás, általában a kultúra népszerűsítésén, terjesztésén. A jelszó: "Lengyelország a képzett emberek országá". Jó eredményeket értek el "A tudás segítséget nyújt az életben" című vetélkedő megszervezésével. A mozgalmaknak az a célja, hogy a közművelődési könyvtárak felébredjék az emberek érdeklődését a tudomány eredményei iránt.

Könyvtárak a Sóvidéken. Múlt és jelen

TÓFALVI Zoltán

Igen érdekes számunkra egyebek között az Erdélyben lévő magyar könyvtárak története, jelenlegi helyzetük. Erről a témáról ad hasznos és tanulságos áttekintést az 1974-ben sajnálatos módon megszűnt Könyvtári Szemle utolsó megjelent számából (1973. No. 4. 152-156. p.) kiemelt cikk rövidített közlése.

Ki nem szeretné megszépítve a világ elé tární szülőföldjét, esendőségeiben is megkapó történetét? Valahogy nekem is ilyenfajta gondolatok adtak impulzust, amikor hozzáfogtam a Sóvidék könyvtártörténetének tanulmányozásá-